

1940

Á P R I L I S

Riálto Szó

SZERKESZTI:
DR. TAVASZY
SÁNDOR

T A R T A L O M

Tavaszy Sándor: A gyülekezeti istentisztelet a keresztyén életben. — „IGY SZÓL AZ ÚR”.
Borbáth Dániel: A mi hivatásunk. — László Dezső: Református határozottság. — Sárközy Endre: A hitvallás jelentősége és szerepe az egyéni életben. — Biró Sándor: Egy nagy lehetőség. — Dr. Czirják János: Társadalmi életformák és keresztyén erkölcs. — Részleték M. Nagy Ottó „Szent Hitünk” című kötetéből. Kéz a kézben. — Irodalom és művészet. —
HIREINK.

1940-ben megjelent könyvek:

A szórványmunka elvi és gyakorlati kérdései <u>Lej</u>	
Szerkesztette Dr. Imre Lajos --- ---	25
Vásárhelyi János: Számadás. Tanulmányok, cikkek, előadások, 240 oldal --- ---	200
László Dezső: Uram, taníts minket imádkozni! Középiskolai imakönyv ---	8
Szívemet hozzád emelem. Ref. imakönyv	8
Borbáth Dániel: Francke, az árvák atyja. A Református Könyvtár kiadványa a belmisszió nagy hősről, aki „Bízott Istenben“.	10
Orth Győző: Isten harsonája (Zwingli élete)	10
Nutzinger—Orth Győző: Haláltánc Középkori misztériumjáték --- ---	10
Dr. Nagy Géza: Geleji Katona István személyisége levelei alapján ---	30

Kapható! A jugoszláviai református egyház Kapható!

Énekeskönyve

490 énekkel, Heidelbergi Kátéval, imákkal és énekmutatóval, Kálvin Jánosnak a zsoltárokhoz írt előszavával.

Ára 120 lej.

A Kálvin-Kommentárok megjelent kötetei

Timótheushoz írt levelek 150 lej.

Synoptikus evangéliumok I. rész 180 lej.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ o. füzet sorozat legújabb számai:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 15 lej.

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Írta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 20 lej.

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 25 lej.

Horváth Jenő: Most szedtem a fáról Lej
Elbeszélések --- 50

A mi meséink. 30 magyar népmese, 170-180 oldal, 18 illusztrációval, jó papíron, kötve 70
olcsóbb papíron, füzve 40

Megrendelhetők az „IFJÚ ERDÉLY“ iratterjesztésében.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XIV. ÉVFOLYAM

1940 ÁPRILIS

4. SZÁM

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 27. sz. a. bejegyezve a clujl Törvényszéknél.

A gyülekezeti istentisztelet a keresztyén életben.

1. Két súlyos tevelgyéssel kell mielőbb leszámolnunk. Az egyik az a hamis felfogás, mintha a magános istentisztelet elég-séges lenne a keresztyén életre. A másik nemkevésbé hamis gondolkozásmód az, amelyik úgy véli, hogy a missziói összejevetek: a bibliakörök, vagy szövetségi órák látogatása pótolja a gyülekezeti istentiszteletet.

A magános istentisztelet azért nem elég-séges a keresztyén életre nézve, mert a keresztyén élet nem magános élet. Magános keresztyén élet nincs. Még ha az elkezdése lehetséges is, de további folyásában sorsa az elcsenevészedés, és még tovább a lassú haldoklás. A **csak** magánosan üzött imádkozás, bibliaolvasás, még ha oly buzgó is, mindinkább veszít hevéből, belső erejéből, mert folytonosan vérszegényebbé válik. Olyan az, mint a magánosan üzött nyelvtanulás, amely akkor ejt zavarba, amikor a mindennapi életben azt kipróbáljuk. Vagy olyan, mint a süket ember éneke, amelynek nem támad sem benne, sem másban visszhangja.

Tiszta bizonyos, hogy a gyülekezeti istentisztelet ereje nem a résztvevők buzgóságától, hanem Isten Lelkétől függ. De éppen a Szentlélek maga üz és hajt, hogy keresztyén azoknak a közösségét, akik velünk **együtt** könyörögnek, velünk **együtt** hallgatják az Isten igéjét és akik velünk **együtt** alkotják Isten népét. A Szentlélek személyesen hat, személyesen ragad meg; a Szentlélek teszi személyessé a Krisztus által szerzett üdvjavakat, de a Szentlélek itt nem áll meg, hanem véghezviszi a munkáját addig a pontig, ahol összetalálkoznak mindazok, akik ugyanannak a Szentléleknek a szü-

löttjei és akik ugyanannak a Szentléleknek a hatalma alatt állanak.

Végeredményében még a rádiós istentiszteletek is csak magános istentiszteletek, mert hiszen a legerősebb képzelőerővel sem tudunk behelyezkedni abba az istentiszteleti közösségbe, amelyben a rádiós istentisztelet végbemegy. Azok, akik egy gyülekezetet alkotnak, nem elégedhetnek meg azzal, hogy csak hallgassák a mások hitének énekeiben, imádságban, igehirdetésben való kifejezését, hanem látni is akarják azokat, akik az Isten jelenlétének ihlető, megragadó és lenyűgöző hatalmában egyesülnek. A Szentlélek nem elégszik meg azzal, hogy ihletése csak a képzeletig, vagy a gondolatig terjedjen, hanem el akar jutni az érzékiség határáig s nemcsak egyik vagy másik érzékünket kívánja megragadni, hanem valamennyit s ezek között éppen a legvalóságosabb természetűt, a látást is. Nem beszélünk arról, hogy a rádiós istentiszteletet, még a legrendezettebb lakásviszonyok között is, folytonosan zavarják az együttélők, a családtagok dolgai és bajai, különösen pedig a háztartás, a hivatás és a szolgálat ezerféle gondja. Míg egyik szobában zeng a rádiós prédikáció, addig a másikban talán sírnak, vagy veszekednek, játszanak vagy lármáznak a gyermekek, vagy folyik a takarítás, seprés vagy kefélés, vagy másutt talán húst potyolnak, vagy káposztát gyalulnak. Így az Isten igéjébe, még ünnepeken is, beleszól a mindennapi életnek sokféle megnyilatkozása és sérti annak méltóságát.

Nem felejtjük el azokat a nagy szolgálatokat, amelyeket a rádióknak köszönhetünk a hitélet ápolása terén, különösen azt, hogy

mit jelent a rádió a szobához kötötteknek, betegeknek, vagy a szétszórtságban élőknek, sőt ezen túl, hogy mit jelent a rádiós istentisztelet az egyetemes Anyaszentegyház nagy közösségére nézve, — csak azt akarjuk kifejezni, hogy nem pótolja az élő, eleven, látható gyülekezeti istentisztelet. Különösen nem pótolja azoknak a közösséget, akik ugyanabban a sorsközösségben, ugyanazon viszonyok és körülmények között élnek, akiket tehát ugyanazok a lelki megpróbáltatások és szenvedések sújtolnak. Általában semmiféle magános istentisztelet nem pótolja azoknak a közösségét, akiket Isten ugyanazon a helyen, ugyanabban az időben őriz és tart kiválasztottjainak seregében és tesz testvérekké a Krisztusban.

Azok, akik nem látogatják a gyülekezeti istentiszteletet, még ha hivatalosan presbitereknek, vagy tanítóknak, vagy tanároknak, vagy főgondnokoknak is neveztetnek, nem tartoznak a gyülekezeti közösségbe. Nem azért, mert valaki kétségbevonná, vagy kétségessé tenné odatartozásukat, hanem azért, mert ők maguk zárják ki magukat abból az imádságközösségből, abból az igeközösségből és abból a szeretetközösségből, amelyet a Szentlélek-Isten maga éltet és tart fenn és amelyben való tényleges részvétel iktat be Krisztusba és nyilvánít valakit keresztyénnek, azaz christianusnak. ☩

2. A gyülekezeti istentiszteletet nem pótolják az úgynevezett belmissziói alakulatok sem. Miért nem? — Azért nem, mert az ilyen alakulatok korok, nemek, sokszor foglalkozási ágak szerint jönnek létre, tehát vagy az ugyanazon korúakat, vagy neműket, vagy foglalkozásúakat foglalják magukban. Isten egyháza azonban éppen **egy** ház; az Isten lélekben és igazságban való tisztelete nem tűr semmiféle megosztást, vagy csak akkor, ha ugyanazon nagy közösség alkotórészeinek valljuk magunkat a különböző csoportokban is, és ezt nemcsak megvalljuk, hanem gyakoroljuk is, elsősorban a nagy gyülekezeti istentiszteletek látogatásával.

Ha a belmissziói alakulatok arra vezetnének valakit, hogy azoknak a hatása alatt elidegenednék a gyülekezet nagy egészétől és kiszakadna annak istentiszteleti közösségből, akkor jobb, ha nem látogatja az ilyen csoportos közösségeket. Ha pedig valaki arra a tapasztalatra jutna, hogy őt teljesen kielégíti a csoportos bibliaóra és számára feleslegessé tenné a gyülekezeti istentiszteletet, az vizsgálja meg magát Isten színe előtt, mert kétségtelen, hogy hitében és életgyakorlatában, talán gondolkozásában és indulatában valami hiba van.

A belmissziói alakulatoknak éppen az az

egészséges, Istentől rendelt hivatásuk, hogy előkészítsenek, mindjobban beidegezzenek az Anyaszentegyház gyülekezeti közösségeibe, és hogy növeljék bennünk a gyülekezeti istentiszteletben való részvétel szűkségét és igényét. A helyes ítélkezés nem az, hogy én ennek vagy annak a bibliakörnek vagyok a tagja, hanem az, hogy emez vagy amaz bibliakörben, ennek vagy annak a gyülekezetnek a tagja vagyok. Sem az I. K. E., sem a Leányszövetség, sem a Nőszövetség nem az utolsó szó, mert egyik sem öncél magára nézve, hanem mindezek az alakulatok az Anyaszentegyházra néznek és mutatnak, az Anyaszentegyházat szolgálják, mint Krisztus testét. Ha pedig ez így van, akkor nem elégedhetünk meg azokkal az élettevékenységekkel, amelyek az egyes alakulatokban folynak, hanem azokkal is bele kell kapcsolódnunk abba a nagy élettevékenységbe, amelyet az Anyaszentegyház él és végez, elsősorban és minde-nekelőtt a gyülekezeti istentisztelet nagy tevékenységébe.

3. A gyülekezeti istentiszteletek szorgalmas látogatása valósítja meg magát a keresztyén életet. Valóssá, azaz valóban keresztyénné az élet csak akkor válik, ha teljes szívvel és teljes akaratval benneélünk napról-napra, vagy hétről-hétre ebben a nagy akatásban, amely nem emberektől, még csak nem is a lekipásztoroktól, hanem magától Istentől indul ki. Mondjuk ki határozottan, hogy mindaz az életerő, az az életminőség, amely engem keresztyénné, Krisztusban élővé tesz, az a gyülekezeti istentisztelet nagy áradatából szüremlik az én ellenálló, kemény, szivályos lelkemen át az én életembe. Ez az áramlás Isten atyai szívéből indul ki és abból táplálkozik. Ha ez a folyamat és ennek áramlása megszűnik reám nézve, mert elzárom magamat attól, akkor szükségképpen megszűnik az Istenben való életem s élni fogok magamban, magamból és magamnak.

A gyülekezeti istentisztelet ábrázolja előttem az Isten akaratát. A benne való részvétel munkálja életem folytonos megújulását és e részvétel segít reá, hogy a Lélek vezérlete alatt mindjobban hozzáigazodjék az én életem az Isten akaratához.

TAVASZY SÁNDOR.

Istennem, beh boldog a gazdag ember, ha szíve van. — Berzsenyi.

A finn reformáció 1539-ben kezdődött. Az első finn nyelvű Újtestamentum 1548-ban, a teljes biblia 1642-ben jelent meg. Első zsolnárkönyv 1838-ból való. A lakosság csaknem teljes számban evangélikus vallású. A keleti határszélen 70.000 gör. kel. vallású finn él, a római katolikusok száma az egész ország területén 2000.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

A mi hivatásunk.

„Minden lélek dicsérje az Urat!
Dicsérjétek az Urat! Zsolt. 165:6.

A zsoltárok könyvének utolsó verse ez. Ugy hangzik, mint egy hatalmas zenemű utolsó akordja, mely maradandóan a hallgató fülébe cseng, mint a mű döntő mondanivalója. Fokozatosan tör föl ez az utolsó akord a zsoltárokból. Egyre többször halljuk a megelőzőkben. Az utolsó zsoltárok már mind így kezdődnek: „Dicsérjétek az Urat!“ Azt is megmondják, miért kell dicsérnünk az Urat.

Mennyi küzdelem és szenvedés volt a zsoltáriró életében s mégis ez a zsoltárok utolsó akordja. Igen, ez a bibliai ember megnyilatkozása, azé, ki ismeri az Istent.

Tény, hogy a bűn világában sok okunk van a panaszkodásra is. Naponta sok olyan dolgot látunk, amelyek keserves, szomorú szavakat hozhatnak ajkunkra. Bizony még az is nehéz, hogy néma legyen a szánk. De az Ige mégis pozitív beszédet kíván. Szóval és étellel dicsérni az Urat.

Addig azonban panasz is lesz ajkunkon, szomorú szó, emberi dolgok bírálata, sokszor e közben szeretetlenségből fakadó

ítélgető, ártó beszéd, sőt pletyka is, míg megdöbbenve nem látjuk *miket tett s miket tesz az Ur*, a mindenható és kegyelmes Isten. Csak egy dologra gondoljatok. Egy valóságos, engem minden emberi dolognál *jobban* érintő tényre: Krisztusban megváltott engem a kárhozatra érdemes bűnöst. Nagypénteken elhordozta a bűnöm büntetését s husvétkor megnyitotta előttem az élet kapuját. Az örökös öröm birodalmában, az Atya színe előtt van jövődöm. Istennek sok kegyelmes tette közül e legnagyobb is elegendő arra, hogy egész életemben dicsérjem Őt.

Járjunk, mint illik elhivatásunkhoz. A világi ujságokban, az élet piacán sok a gyarló emberi beszéd. Ismerjük meg jobban a Szentírásból, a Gondviselő Atya mindennapi tetteiből, Krisztus és a Szentlélek mai munkáiból Urunkat s beszéljük ezt el dicsérve őt, mert erre rendeltettünk e bizonytalankodó, ártó beszédü világban. Ma az emberiségnek a legnagyobb jót az ilyen határozott beszédü, az örök igazságot adó beszédek nyújtják.

„A kis madár kellemetes hangja Téged magasztal,
A mennydörgés rettenetes szava nagyra Téged vall...“

A teremtett mindenség e dicsérő harmoniájában az első legyen a Krisztus megváltottjának, az embernek állandó, lélek-ből, hálából fakadó hallelujája. Ámen.

Borbáth Dániel.

Református határozottság.

Az utóbbi évek alatt egyre-másra történtek olyan főhatósági intézkedések, amelyek a református egyházi életszabályokkal nem ismerős egyháztagok előtt azt a látszatot keltették, hogy egyházunk megtagadta a protestántizmus szabadságát és visszatérően van a „katholicizmus“ kötött formái felé. Mindenekelőtt a Heidelbergi Káténak konfirmációi kátévé tétele, majd az új istentiszteleti rendtartásban a kötött imádságok hangosan mondása, az egyházfegyelmezés szorgalmazása, legújabbban a középiskolai élet- és munkarend megállapítása gondolkoztatták meg azokat a híveket, akik a protestántizmust azonosítani akarják a szabadelvűséggel.

Mielőtt ennek a kérdésnek részletesebb megvilágításába bocsátkoznánk, bocsássuk előre azt a tételt, hogy a magyar protestántizmus

történetén belül meg kell különböztetni két korszakot: a XVI. és XVII. századot, mint a tiszta, klasszikus protestántizmus korát és a következő két évszázadot, mint ennek a tiszta protestántizmusnak az elfajulását, meggyengülését és sok tekintetben pusztulását. Ebben a két utóbbi évszázadban a felvilágosodás, racionizmus, liberálisizmus és ideálisizmus hatására a protestántizmus egyre jobban elveszítette sajátos ősi jegyeit: egyre inkább háttérbe szorult a Szentírás tekintélye, mert föléje emelkedtek a különböző világnézetek; a lelki élet központjába a hit helyébe az értelem került; a közös hitvallások köté ereje a minimumra süllyedt s mindenki azt hitte, ami neki tetszett; eltűntek az igazi egyháztagság ismérvei s a legcégéresebb bűnözők és a legdivatosabb istentagadók is kiváló egyházi emberek lehettek.

Ezekkel a protestántizmus lényegének egyáltalán meg nem felelő jelenségekkel, bűnökkel, visszaélésekkel szemben már a múlt század végén megkezdte egyházunk a sikeres visszahatást, visszatért az igazi református örökséghez: reformátorainkhoz és rajta keresztül a Bibliához. Ez a tiszta református forrásokhoz való visszatérés a század első két évtizedében inkább a gondolkozás síkjában kezdődik meg, míg a legutóbbi évtizedben az egyre jobban kitisztuló gondolkozás alapján egyházunk munkarendjében is bekövetkezik az örvendetes változás: igazi református hitvallás alapján történik a konfirmáció, vallástanításunk ígéhirdetéssé válik, istentiszteleteinken komoly helyet kap az addig elhanyagolt bibliaolvasás, lépéseket teszünk az egyház lényegéhez hozzátartozó egyházfegyelem bevezetése felé, iskoláinkban érvényt szerzünk a református alapelveknek. Ezeknek az életjeleknek a megítélésén dől el, hogy igazi reformátusok vagyuk-e, vagy sem? Istennek hála időközben a református közgondolkodás is lényeges átalakuláson ment át. Ma már nemcsak lelkipásztorok, hanem a hívek tekintélyes része is nemcsak tudja, hogy mik a református egyházi élet alapelvei, hanem azok érdekében fel is tud szólalni.

Itt csak két esetre hivatkozom. Nemrégiben történt egy vidéki presbitériumban, hogy az egyik nagyon tekintélyes presbiter kerekén kijelentette, hogy naiv dolog azt képzelni, hogy az egyházat az ígéhirdetésért érdemes fenn tartani. Főlényes hangon oktatta a lelkipásztort, hogy a mai intelligens ember az irodalomban, a tudományban értékesebb anyagot kap lelke művelésére, mint a vasárnapi prédikációban. Erre a ma már igazán naiv és elmaradott felfogásra a lelkipásztornak nem kellett megfelelnie, mivel felelték helyette a többi presbiter, akik alaposan kioktatták az illető urat, hogy amíg ő csendesen szendergett a könyvek és folyóiratok között, az egyházi élet alaposan megváltozott, s milyen nagy ajándék, hogy az intelligens ember is hallgathatja Istennek minden bölcsességet megelőző és megtehető Igéjét.

A másik eset egy szülői értekezleten történt. Az ifjak lelki gondozásáról volt szó. A tanár bevezető előadása után felállt egy református asszony és elmondotta, hogy ő minden reggel gyermekeivel és férjével együtt családi istentiszteletet tart, amelyen énekelnek, Bibliát olvasnak és imádkoznak. Az asszony biznyságot tett arról, hogy ilyen módon mekkora ószinteség van a gyermekeiben vele szemben s milyen könnyen tudja őket az igazi élet útján vezetni. Mély csend követte ennek az asszonynak a szavait. A főleg intelligens emberek közé betört a határozott református életgyakorlatnak a szele.

Ma minden egyház és minden világnézeti, társadalmi és politikai mozgalom a leghatáro-

zottabban leszögezi sajátos felfogását, azt a legkövetkezetesebben beledolgozza saját hibeibe, terjeszti a más felfogásúak között és megállapítja a mozgalom tagjainak kötelező fegyelmét és életgyakorlatát. Ezzel szemben a mi egyházunk — a vezetőkön keresztül szüntelenül megnyilvánuló követelések ellenére — a hívek nagy többségét tekintve, még mindig bizonytalan felfogásban, szétmállott keretek között vesztegel. Pedig az igazi református örökség epészen mást követel tőlünk.

A reformáció lényegében nem volt más, mint az egyetlen végső tekintélynek: Isten Igéjének méltó helyre, az egyházi és emberi élet központjába való visszahelyezése. Református embernek lenni ma sem jelent mást, mint az Irást végső tekintélynek elismerni és ennek a tekintélynek mindenütt érvényt szerezni. Ezért nem szabad sokalni azt, ha a gyülekezetekben és iskolákban egyre több alkalom nyílik meg az Ige hirdetésére. Nekünk nincs más végső tekintélyünk, mert nem lehet más végső tekintélyünk, mint Isten Igéje. Ezt tehát nagyobb meghódolással, félelemmel és engedelmisséggel kell magunk fölé emeintünk, amint azt teszik a római egyház hívei a pápával, vagy a világi mozgalmak vezetőikkel szemben.

Reformátorainak legelső gondja az volt, hogy a hívek számára a Szentírás alapján hitvallásokat alkossanak. Ma sokan szörszálhasogatásnak, felesleges vitatkozásnak tartják azokat a heves küzdelmeket, amelyek a reformáció első századába az igaz hitért folytak. Pedig ezekben a küzdelmekben nagy dolgokról volt szó: azon fáradtak a reformátorok, hogy miképpen tudnák emberi szavakkal egészen hiven tolmácsolni Isten Igéjét az emberi hit és elme számára. Az a munka, amelyet ők végeztek, ma is nélkülözhetetlen, mivel ma senki sincsen, aki hibeiben, világosabban, tömörebben tudná a mi számunkra összefoglalni, nem a mai ember felfogását Istenről, hanem az Isten kijelentését önmagáról. Nekünk sokkal öntudatosabban, fanatinusabban kellene nemcsak ismernünk, hanem képviselnünk is saját hitvallásunkat, mint ahogyan azt teszik saját kis kátéikkal kapcsolatban a mai mozgalmak. Milyen jó, hogy egyházkerületünk elrendelte a Heideibergi Káté vasárnap délutáni magyarázását a hívek között. Milyen kár, hogy városokon a cselédeken kívül alig valaki hallgatja azt a vasárnap délutáni istentiszteleten.

Mindnyájunknak az a vágya, hogy jól meg-alapozott, fegyelmezett, munkárakész, világosan látó és ítélkezni tudó ifjúságnak adjuk át köz-életünk vezetését. Ilyen ifjúságot akartak a reformátorok is nevelni, ezzel a céllal alapították a mi kollégiumainkat is. Ezt a magas igényt a régi időkben az ahhoz szükséges igazi eszköznek: az ígéhirdetésnek tiszteletbentartásával végezte az egyház. Református ember előtt nem kétséges, hogy Isten Igéje nélkül ilyen nevelői

hatásokat nem lehet elérni. Tehát természetes, hogy egyházunk határozott lépéseket tett abban az irányban, hogy iskoláink Igét hirdessenek az ifjúságnak, s e célból átalakította a vallásitanítást és megszabta az iskolák református élet- és munkarendjét.

Végül szóljunk még a fegyelemlről. Kálvin az igazi egyház ismertetői jelei között az ige-hirdetés és a szakramentumok kiszolgáltatása mellett megemlíti az egyházi fegyelmezést is.

Unalmas dolog elismételni, hogy minden jóra-való kaszinónak, dalárdának, kugliegyletnek megvan a sajátos szabályzata és az azzal szemben vétők ellen az illető alakulat a leghatározottabban fellép. El tudjuk tehát képzelni az egyházat komoly fegyelmi rend és annak következetes végrehajtása nélkül?

Ne legyünk tévedésben és ne szenderegjünk jótékony álomban. Ma, és nemcsak ma, hanem minden időben, az egyház súlyos próbák között áll. Amit az egyház megtehet annyi, hogy 1. Egyre határozottabban szerez érvényt maga fölött és maga között az Isten Igéje tekintélyének, 2. egyre határozottabban állítja oda hívei elé hitvallásait, 3. egyre inkább fegyelmezi önmagát. Csak ez az egyház képes arra, hogy hiven szolgálja Istent és hiven szolgálja azt a népet, amelyet Isten az egyházra bízott. Ez református örökség. Ezeket a határozott megállapításokat és az általuk érintett valóságokat és az irántuk való tiszteletet pópápa dolognak, „katolicizmusnak“ tartani éppen olyan balgaság, mint a vizet tűznek nevezni.

László Dezső.

A hitvallás jelentősége és szerepe az egyéni életben.

I.

A jelen napjai követelik a hitvallást. Meg kell mondanunk hol állunk, kihez tartozunk, mit vallunk. Nem lehet kitérni a válaszadás elől. Lelkek, kik körülöttünk élnek, közösség, melybe beletartozunk, események, amelyek meghatározzák az életfolytatást, kényszerítően követelik a hitvallást.

Hallunk is lépten-nyomon ilyen vagy amolyan hitvallásról, amelyek különböző emberi társulások programját, tervét és célját juttatják kifejezésre.

Amit itt világosan látnunk és hangsúlyoznunk kell az, hogy *hitvallásról valójában csak az egyházon belül beszélhetünk. Az egyházon kívül hitvallás nincs.* Természetesen itt nem a látható, földi egyházra nézünk csupán, hanem arra az egyházra, amely ezt a földi, látható egyházat is igazán egyházzá, ekkleziájává teszi: a láthatatlan egyházra. Hitvallás, hitről való bizonyosságtétel csak ott lehetséges, ahol Krisztus szavát meghallották és pedig úgy hallották meg, mint akik közösen hozzátartoznak és neki közösen felelősek. Csak az egyháznak van és lehet hitvallása és nem bármilyen közösségnek, tehát magának a népnek sem. *A zsidó népnek is csak úgy lett hitvallása, hogy „Izrael“-lé, egyházzá lett.* Az egyesnek is csak úgy lehet hitvallása, ha ebbe a közösségre beletartozik.

Tetszett Istennek, hogy ennek a közösségnek adja az ő Igéjét. Az Igében Isten szól, jelenti ki magát, beszél az egyházzal. Ha nem tartozom bele ebbe a közösségbe, nem hallhatom az Isten szavát, nem ismerhetem Isten kijelentését, nem tudhatom miről van szó, tehát nem szólhatok bele ebbe a beszélgetésbe. Hallhatok hangokat, elfoghatok kifejezéseket, sejtetek, sőt érezhetek valamit, de tisztán és világosan csak akkor látom, hogy miről van szó, amikor ketten-hárman a Szentlélek által bizonyoságot tesznek és vallják azt, amit Krisztusról tudnak, amit Krisztus erettük tett és amit Krisztus tőlük kíván. Ezért *a hitvallás a Krisztushoz tartozók közösségének a magatartása.* Ez a magatartás pedig nem emberek tetszésétől vagy nemtetszésétől függ, de nem is önkényes magatartás, hanem *mindég a Krisztus által parancsolt magatartás, az engedelmes-ség magatartása. A hitvallás mindég ezt az engedelmes-séget fejezi ki.* Nélküle sem az egyházban, sem az egyéni életben nem beszélhetünk hitvallásról. A hitvallásban látszik, hogy a közösség vagy az egyén mennyire engedelmeskedik. Ezt igazolja a hitvallás előállása is. Ott és abban a korban keletkezett hitvallás, egyetemes hitvallás, ahol ez az engedelmes-ség a legmélyebb volt.

Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a hitvallás nem más,

mint feleletadás Krisztus megszólítására, kérdésre: „Kinek mondtok engem?“ A hitvallásban tehát nem önmagunk által kigondolt, nem is értelmünkkel megfogalmazott kérdésekre válaszolunk, hanem arra az egyetlenegy kérdésre, amelyet Krisztus szüntelenül odaállít az ő egyháza elé: „Kinek mondtok engem?“ Minden hitvallás erre a kérdésre akar válaszolni. Minél igazabban, hivebben és őszintébben válaszol, annál egyetemesebb és időtállóbb. Így lesz *a hitvallás lényegében nem más, mint annak megvallása, hogy az egyház feje és ura: az Úr Jézus Krisztus.* Ebből ered, hogy a hitvallásban mindig van bizonyos ítéletmondás arra, ami nem Ő, ami nem Óhoz tartozik. Úgy az egyház, mint az egyén, midőn megvallja hitét, saját maga felett mond ítéletet. „A te szádból ítélek meg téged.“ Luk. 19: 22.

Egyházunk két olyan hitvallást ismer, (II. Helvét Hitvallás és a Heidelbergi Káté) amelyeknek válaszadása a lélek olyan mélységéből fakadt, hogy mélyebbről fakadót — dacára az eltelt századoknak — ma sem adhatunk, őszintébben ma sem tudunk válaszolni s alázatosabbak is aligha vagyunk. Ezért beszélünk mi még mindég történelmi hitvallásaink érvényéről és ragaszkodunk azokhoz.

Ezt azért is kívánjuk kiemelni, mert minduntalan ér a vád, hogy *„nem haladunk az idővel“, maradiak, konzervatívok* vagyunk. Hát ezen a téren legyünk is azok mindaddig, míg lélekleben nem tudunk jobban engedelmeskedni és nem tudjuk alázatosabban meghallani az Ige szavát.

II.

Mi a hitvallás jelentősége és szerepe az egyén életében? Az eddig elmondottak is felelték erre a kérdésre. Most nézzük meg közelebbről.

Ott kell kezdenünk, hogy *hitvallás világába való bejutás kulcsa: a személyes hit.* A hitvallás ugyanis nem valamely kornak, mégcsak nem is valóságos kornak a terméke, lecsapódása, nem is emberi ésszel kiagyalt hitformulák összessége, hanem bizonyosságtétel, amely hitből fakadt és hitet erősít, táplál, szóval élet. Ha nem így nézünk hitvallásainkra, akkor a hitünkkel van baj, ez lett közömbös, vagy sekélyesedett el. Hit nélkül pedig hiába nyulunk hitvallásainkhoz. Olyan a hitvallás világa, mint az a mesebeli vár, melynek hatalmas ódon kapui csak a hit szavára és számára tárulnak fel. Hit nélkül ebbe a birodalomba belépni nem lehet. Sőt még a hitetlenséget sem lehet vele elfedezni. Tudhatja valaki a Heidelbergi Káté összes kérdéseit, ismerheti a II.

Helvét Hitvallás minden mondatát, mégis személyes hit nélkül reánézve csak a mult ismerete, hagyományja, amely megköti, szabályozza és megakadályozza abban, hogy a véleménye szerint mondjon ítéletet: Istenről, a világról és önmagáról. Ezért forrása a hitvallás elleni zugolódnak: a hitetlenség.

A hitvallás az egyén életében mindég követeléssel lép fel. Az a sajátossága a hitvallásnak, hogy nemcsak azt kívánja, hogy tudomásul vegyék, hanem, hogy vele mérjenek, hozzá igazodjanak, mert ő több, mint a hit leírása, vagy a hittudat kifejezője. A hitvallás Krisztus evangéliumának az értelmezője és magyarázója kíván lenni az egyes ember életében. Mint ilyen lép fel a hitvallás azon követeléssel, hogy őt meeghallgassák! A hitvallás vállalkozik arra az emberileg lehetetlen feladatra, hogy a hitet megszabja, irányítsa és ítéletet mondjon fölé: igaz vagy hamis-e a hit? Ez a vonása a kijelentéssel való viszonyán alapszik. Úgy lép az egyén elé, mint az írásban adott kijelentés formulázása. Azt vallja önmagáról, hogy ugyanannak a Léleknek a munkája és alkotója, amely a mi szívében is a hitet az evangélium predikálása által felgerjeszti. Ez a Lélek pedig mindenekelt megítél, még az egyén hitvallását is. Rámutat a hitvallás a személyes hit ferdeségére, sivárságára, szabadosságára és szegénységére és igazságra, gazdagságra és tartalmassá akarja tenni. Így óv meg attól, hogy a hit világában elkalandozzunk és Isten világát a saját képzelőerőnk szerint gondoljuk el. A hitvallás a saját magunk világából átvezet a Biblia világába, hogy annak igazi értékeit feltárja szemünk előtt. Munkája azonban itt nem fejeződik be. Nem olyan vezető, aki csak egy bizonyos útig kíséri el az embert, hanem még akkor is mellettünk áll, ha már ráléptünk az életre vezető keskeny útra. Isten Édenkertjébe nemcsak bevezet, hanem fogja kezünket és magyarázza azokat a csodálatos virágokat, amelyek itt nyílnak. Hitvallás

nélkül a Biblia szövevényes, gazdag tárházu világában nehezen, vagy egyáltalán nem értenők: a bűn, a törvény, a halál, a váltság, a feltámadás, az örökélet nagy tényeit. Hogy mennyire, ferde, téves, bizonytalan és sivár lenne hitvallás nélkül az egyes ember hite, azt mindennapi életünkben számos kirívó példa mutatja. Mennyi öntudatosság és tisztánlátás fakadna abból, ha a hitvallás bibliaolvasó kalauz lenne a református ember életében, vagy éppen csendesórai elmélkedés anyagául szolgálna.

A hitvallás nemcsak követel az egyéntől, hanem meg is ajándékozza azt. Az egytívő való tartozás boldog érzésével ajándékozza meg azokat, akik a benne kifejezett hitet magukra nézve kötelezőnek ismerik el. Ebben van összetartó ereje. A hitvallás bizonyossága annak, hogy az egyház hallgat az Ige, a Szentlélek szavára. Ezáltal kapcsolja össze mindazokat, akik a szentek közösségébe tartoznak, akik Isten szent, egyetemes, láthatatlan egyházának tagjai és teszi őket testvérekké, azaz olyanokká, mint akikben a Jézus Krisztus testének és vérének az élteő ereje áramlik át. A hitvallás figyelmeztet arra, hogy nem vagyunk egyedül, Isten gyermekeinek szent sokasága vesz körül s így arra segít, hogy hitünk mélyüljön és komolyodjék. Ebben a közösségben valósul meg az „egymás hite által“ való épülés, amire Pál olyan komolyan figyelmeztette gyülekezeteinek tagjait. Hitvallás nélkül mindenki csak magát építené, miáltal az egyház élete félszeggé, hiányossá válna s ezért egyen-egyen felelősek vagyunk.

Vallástételre küldettünk el. Bizonytalan életünkben egy bizonyos: a megbízatás; hitet vallani és hordozójává lenni annak az Igennek, amelyet Isten szól, ez a feladat. Az egész egyházat erre a biznyságtételre szólította Isten, kicsinytől-nagyig. Aki ma hallgat, megszünt keresztyénné lenni.

Sárközy Endre.

Egy nagy lehetőség.

Jó néhány évvel ezelőtt alkalmam volt az egyes egyházmegyék évi eseményeiről írott esperesi jelentéseket átolvasni. Nem kis meglepetéssel olvastam a népmozgalmi adatokat és megállapításokat. Már azelőtt is tudtam, hogy sok helyen baj van református híveink szaporodásával. Hallottam 1934-ben az országos statisztikai hivatal vezetőjének, dr. Sabin Manuila-nak előadását, melynek egyik végső megállapítása az volt, hogy félszázad mulva a jelenlegi népmozgalmal hasonló arányu továbbfejlődése mellett országunkban nem lesz többé kisebbségi kérdés. De az esperesi jelentések némelyike éppen református vonatkozásban mutatott rá a lélekszámcsökkenés fokozatos jelenségére. Emlékszem, hogy a kalotaszegi egyházmegye esperesének idevégő megállapításai milyen ijesztő benyomásokat ébresztettek bennem. A jelentés szerint ez a szomorú jelenség több, mint félszáz évvel ezelőtt kezdődött Kalotaszegen. A falvakba ekkor kezdett bevonulni az egyke s azóta állandó vendég ezen a vidéken. Egyre több falu jövőjét árnyékolja be. Ebben az árnyékban a pompás kalotaszegi magyar nép ragyogó színei megfakulnak és egyre sötétebb pontokat képeznek önmagunkat kintző tudatunk térképén. Az egyházmegye vezetősége pályadíjat tűzött ki az egyke leküzdését megkönnyítő lehetőségek kidolgozására.

Nem tudom a pályázat milyen eredménnyel járt. De azt látom, hogy népmozgalmi helyzetünk azóta sok helyen romlott. A baj egyre inkább általánossá válik.

A testvér egyházkerület Nagyváradon megjelenő „Reformatus jövő“ c. lapjának legutóbbi száma megdöbbentő adatokat sorol fel a királyhágómelléki egyházközségek népszaporulatáról. Megállapítja, hogy az elmúlt 30 esztendő alatt az iskolába járó 7—16 éves tanköteles gyermekek száma majdnem mindenütt csökkent az 1910-es létszámhoz képest. Akkor átlag a lakosok 20 százalékát képezték ezek a gyermekek. Ma mindössze hét egyházközségben érik el a tankötelesek ezt a százalékot. A többi 170 egyházközségben sokkal rosszabb a helyzet. Ezeket az egyházközségeket cikkrő három csoportba osztja a pusztulás mérete szerint. Elsőbe tartoznak azok, amelyekben a tanköteles gyermekek száma a hívek 5—10 százalékát teszik ki. Ezek a leggyorsabb méretű pusztulás képét mutatják. Ide 44 egyházközség osztható be. Az egyházközségek többségét a mérsékelt pusztuló gyülekezetek alkotják. Számuk 88; itt a gyermekek százaléka 10—15 ig emelkedik. Csak 55 olyan egyházközség van, hol ez a százalék nagyobb. Ezekben a gyülekezetekben még nincs egyke, de a háború előtti helyzethez képest itt is kétségtelen a csökkenés.

Az erdélyi egyházkerületből hasonló kimutatást még nem igen csináltak. De a jelek azt mutatják, hogy körülbelül itt is olyan a helyzet, mint a Királyhágó vidékén. Egyes egyházmegyékben pedig — mint pl. Kalotaszegen — még rosszabb.

A segítség lehetőségeivel már sokat és sokan foglalkoztak. Számbavették a gazdasági és lelki tényezők együttes hatását; a városok romboló befolyásának elensúlyozását. Én most egy olyan lehetőségre szeretném a figyelmet felhívni, mely minden kétséget kizáróan sok haszonnal járna. Ez pedig nem más, mint Kodolányi János híres népszinművének, a Földindulásnak felhasználása.

Szerény véleményem szerint az erdélyi magyar sőtóban e darabról írott kritikák szerzői legnagyobb részben meddő esztétikai szempotokon csatároztak. Legtöbben megelégedtek arról, hogy a Földindulás nem is akart a Bánk bánnal versenyezni. De igen is fel akarja rázni a közvéleményt egy olyan szörnyű nép betegséggel kapcsolatban, mely sok vidéken egyenesen haldios. És ezt a feladatát a szerző mesteri módon oldotta meg. Darabjának jelenetei egyszerre hatnak az érzelmre, értelemre és akaratra. Aki tisztában van a lélekeztetés és irányítás törvényeivel, az tudja, mit jelent ez. Ha valakire egyidejűleg érzelmi, értelmi és akarati hatást gyakorolunk, akkor az illető minden valószínűség szerint úgy fog cselekedni, amint az együttes hatás irányítója szeretné. És a Földindulás magyarországi előadásai ilyen hatásokról számolnak be. Sok-sok nézőt felráztak, sok ember gondolkodását megváltoztatták. Itt Kolozsváron hasonló esetek történtek. Különösen azokra volt nagy hatással, akik a darab fő kérdését, az egykét gyakorlatban és elméletileg ismerték. Egyik kalotaszegi faluból való cselédem azzal jött haza a színházból, hogy „milyen jó lenne ezt a darabot otthon a faluban előadni! Nálunk is éppen így van“.

Valóban én is erre gondoltam, mikor Kodolányi művének előadását láttam. Micsoda hatása lenne egy ilyen előadásnak az egyik falvakban! Magyarországon már csinálják és amint hírlík nagyszerű eredménnyel. Tudomásom van róla, hogy itt, Erdélyben szintén készülnek az előadásra: még pedig római katolikus papok.

Nekünk reformátusoknak pedig sokkal hamarabb kellett volna erre gondolni. Még pedig azért, mert a Földindulás reformátusokról szól; egész gondolatvilágán ref. hatás érzik. Az egész darabot látkus ref. prédikációnak is lehetne tekinteni, ahol a beszéd részlet ugyanakkor ellenállhatatlan erővel ható képekben elevenednek meg a hallgatók előtt. Ezek a képek illusztrálják a bűnt, a gyermekgyilkos gondolatot és a tettet, a bűn ítéletét egyéni és közösségi vonatkozásban és végül az Isten kegyelmét, mely a bűnt megbocsátja és erőt ad az új életre. Mindez pedig olyan jelenetekben, melyek felejthetetlenül élnek és valósággá teszik a szavakat.

Meg vagyok győződve arról, hogy a Földindulás jól megszerzett előadása nagyszerű eredménnyel járna az egyik — sőt a nem egyik falvakban is. A kérdés most már az; vajjon ez az elgondolás gyakorlatilag megvalósítható-e és ha igen, milyen módon?

A legelső nehézség itt a hatósági engedély megszerzése. Miután azonban a darab előadását Kolozsváron és Bukarestben is megengedték, a Magyar Népközösségnek valószínűleg nem okozna különösebb fáradságot a további engedély megszerzése és így a falvakban való előadások biztosítása. Ennél nehezebben

megoldható kérdés az, hogy miképpen lehetne az előadásokat a falvakon megrendezni.

Kétségtelenül a műkedvelők szerepe döntő ezen a téren. Egyes nagyobb városokban és helységekben a vándorszínész társulatok is elvállalhatják a feladatot. De a falvakban már aligha lehet szó erről a lehetőségről. Dehát ezt nem igen lehet megcsinálni. Inkább arra gondolok, hogy a darabnak a falvakban való előadását egységesen, központil vezetéssel és irányítással kellene megszervezni. A Népközösség kulturális szakosztályának kellene ezt vállalnia. Óriási szolgálatot tenne vele az egész erdélyi magyarságnak. Mert itt erről van szó; nemcsak a reformátusok, de az egész erdélyi magyarság jövőjéről.

Itt ott már történtek egyéni kezdeményezések ebben a kérdésben. Néhány lelkes ember, — leginkább római katolikus papok — hozzáfogott az előkészületekhez. De mennyivel szebb és főleg általánosabb hatása lenne az elgondolásnak, ha azt a Népközösség venné kezébe. Együttal bebizonyítaná a Népközösség életrealitását is.

Sajnálatos lenne, ha ebben a kérdésben nem tudnánk szabadulni az egyoldalú kritikák esztétikai érvétől. Ezek mellett elsikkad a Földindulás nagy lehetősége az egyke elleni küzdelemben. Már pedig ez óriási jelentőségű: egyenesen történelemformáló. Mert rendszeres és központil irányított tevékenységével az emberek gondolkodását, meggyökeresedett beteg szokásokat változtatna meg.

Az erdélyi magyarságnak élne kell ezzel a nagyszerű lehetőséggel. A meddő esztétikai méltatás helyett fel kell használni a Földindulás hatalmas történelemformáló erejét. Mégpedig egységes, központil kezdeményezés irányítása alatt. Ha ez nem történik meg, az egyéni elindulások bizonyára továbbfolynak és ha kisebb eredménnyel is, de megpróbálják elgondolásuk érvényesítését. Remélhetőleg az illetékesek felismerik a kérdés jelentőségét és népünk jövője iránti felelősségüknek megfelelő lépéseket tesznek majd a Földindulás történelemformáló erejének érvényesülésére. Ennek az erőnek és a belőle származó lehetőségeknek felhasználása éppen olyan parancsoló követelmény, mint amilyen bűn annak félreismerése, vagy éppen megakadályozása.

BIRÓ SÁNDOR.

„A. B. F. R. A.“ „A boldog feltámadás reménysége alatt“ nyugosznak az elköltözöttek. A gyászjelentésekre mind ritkábban alkalmazzák A. B. F. R. A. felírást református hittestvéreink. Annál gyakrabban olvashatjuk, elég helytelenül, hogy „örök nyugalomra“ kísérik, vagy helyezik az elhunytat. Sőt még nagy református egyházi férfiak elhunytáról kiadott gyászjelentéseken is ezt olvashatjuk. Pedig ez ellenkezik hitvallásunkkal.

A Magyarországhoz visszacsatolt Felvidékről 186,504, a Kárpátaljáról 17,585 református lélek tért vissza az anyaországba. Ezek szerint Magyarországon 1,836,362 a református lélekszám. A felekezetek arányszáma most a következő: római katolikus 59,5, református 20,5, evangélikus 5,8 százalék.

Társadalmi életformák és keresztyén erkölcs.

Egymásnak ellentmondó, egymással harcoló világnézetek zürzavaros világában, ma, a társadalmi életfelfogások nagyon eltérők. A különböző életszemlélettel, különböző világnézetekkel, annak megfelelő erkölcsiséggel szokott járni. Furcsa világban élünk, mert a romlás furcsává tette. Világnézetek kérdéseikért, elvek különbözősége miatt késlelre menő harcot folytatnak országok, népek — s közben milliók mennek tönkre, lesznek árvákká, özvegyekké, egyre pusztul az emberanyag. A mai világnézetek két szélsőséges pólusára gondoljunk csak ez alkalommal: szovjet kommunizmusra és a német nemzeti szociálizmusra.

Úgy a szélsőségesen elfogult és egészségtelen nemzeti, mint a bolsevista istennélküli társadalom életformáinak megvan a maga külön szokása és erkölcs. E két világnézetű csoport több tekintetben meg-egyeznek s több tekintetben eltér egymástól (állami szervezeteiket, munka- és közszolgálat, család-formájukat illetőleg). Sőt, mindenkiben az elmélet és gyakorlat között is nagy az űr.

Minket keresztyéneket (akik magunkat öntudatosan Krisztus-követőknek valljuk) az érdekel, hogy milyen a mi tulajdonképpeni társadalmi formánk, melyben a keresztyén erkölcs is kifejezést nyer, mint ahogy a fent nevezett két világnézetű csoport alakulataiban a nekik megfelelő erkölcs jut kifejezésre. Milyen a keresztyén erkölcsnek, krisztusi gondolkodásnak megfelelő életforma, társadalmi formákat alkotó akaratunkban nemzetiék vagy kommunisták, ha a kizárólagos nemzeti egyoldalú és vak s a kommunista Isten nélküli bolsevista?

Felelet evidens: Nem tartozhatunk lelkünk szerint egyikhez sem, mert egyik sem keresztyén, nem krisztusi lelkületből fakad. Büntől fertőzött. Azonkívül azért sem, mert keresztyéennek lenni annyit, mint Krisztust követni és nem világnézetű harcot, a keresztyénség élet-és nem elméletkülönbséget jelent. Keresztyénség tehát lényegében más, mint a legideálisabb nemzeti szociálizmus, vagy legtisztább, titánikus, eszmei bolsevista kommunizmus. A keresztyénség isteni lelkület s nem akármilyen világnézetű, emberi elgondolás szerinti társadalom-alakítás, nem bolsevista, vagy sovén nemzeti kényszerzubbony, — hanem a legmesszebbmenő felelősség a törvényt, rendet alkotó Istennel szemben.

Míg a társadalmi rendszerek részint helyes és részint nagyon helytelen világnézetű izmusok után igazodnak, addig a keresztyén ember együttilétét a közös-ség, lelkiközöség határozza meg. (Ez távol áll a közös-ködéstől!)

„Közöség“ bibliai kifejezés, melyet semmiféle emberi társadalmi alakulatra, egyesületre használni nem szabad, csakis Krisztus egyházára. Földi kapcsolatra való alkalmazása visszaélést jelent, mert közöség, amit a keresztyén erkölcs, helyesebben az Isten megkövetel, csak ott van, ahol az emberek hit által Krisztussal egyesülnek. (Németországban élve, az ottani lutheránusok között úrvacsoráztam, közöségükben egészen otthon éreztem magamat, de egyes hitetlen magyar családban idegen vagyok.) A krisztusi közöség nem saját akaratunk folytán jön létre, hanem az isteni akaratától függ. Nem a közös cél gondolata, hanem az Ige teremti és folyton újra teremti. Egységét a közöségnek a Szentlélek s nem emberi elmeerő, vagy önelhatározás adja. Gazdagsága nem abban áll, hogy az ember a „természetadta egyéniségét“ személyiséggé fejleszti, hanem hogy Krisztus kegyelméből önmaga fölő nő: mássá lesz.

A közöség fogalmának helyes megértése után nyilvánvaló, hogy keresztyén ember miért nem lesz sem szélsőséges jobboldali vagy baloldali gondolkozású.

Nem, mert nem bálványozhatja sem egyik, sem másik világnézetben felépülő társadalmi formát. Előtte nem a forma, a társadalmi keret a döntő, hanem az isteni közöséget teljesen meghatározó: engedelmesség, hit, mely az egyes embert az isteni közöség tagjává megtartja. Tehát a tartalom, az élet, az örökélet közös-sége az irányadó. A közöségnek ez a másfélegűsége választja el minden földi alakulattól.

A református keresztyén erkölcsstan nem a költött formáság, hanem a lelkiség szabadságának hirdetője. Nem írja elő az emberi együttélés ú. n. mintaképet, nem ad „ösképet“, melyre formáljuk magunkat. Nem adja az ideális állam, — ideális munkaközöség, — vagy az ideális család rajzát. De annál inkább ad parancsot az egyes, a fent nevezett közöségekben élő ember számára. Azt mondja meg félreérthetetlenül, hogy miképpen kell viselkednie az egyesnek a közöségben. Milyen áldott tapasztalat az, amikor arra jövőnk reá, hogy e parancsok inkább ígéretek. Parancsok, melyek betöltéséről Isten már Jézusban gondoskodott. E parancsok: korlátok; boldog tapasztalat arra eszmélni, hogy éppen életünkért, annak megtartásáért, a mi jövőnkért vannak korlátok életünk sziklába vajt útja mellett, melyek nem engednek a mélységbe zuhanni. Ezek nem életszűklést, hanem éppen életünk legmesszebbmenő kitágítását, örökéletbe átnyúlását célozzák. A keresztyén etika (tilalmában, bűnös akaratunk elleni parancsában) a maga isteni korlátaiban adja a keresztyén szabadságot. Mert az igazi szabadság (ami más, mint féktelenség, szabadosság!) alapja: Isten parancsainak való engedelmesség, — de minden vonalon! Mindenkire nézve kötelező az Isten és felebarát szeretete, így mindenki az isteni törvény alá rendeltetett, akármilyen világnézetet valljon is.

Ha politikai közöségről van szó, akkor a Biblia alapján a keresztyén erkölcsstan a felénk rendelt hatalmasságról, hatalomról, mely egyedül csak Istentől jöhet, — beszél. Elismeri, hangsúlyozza a felsőbbég és alattvalóság különbségét és köteleességét is. A hatalmasság felelős Isten előtt alattvalóival szemben, az alattvaló engedelmeskedni tartozik Isten és a hatalmasság (állam) parancsának.

A munkaközöségről úr, szolga, főnök, alárendelt helyes viszonya kérdésében kiemeli az igazságos béradást. Istennel szembeni elkötelezettség terheli az urat, főnököt s a többi alkalmazottjával szemben s köteleesség hű teljesítése az alkalmazottat feleltesével, kenyéradójával szemben. Tehát nem ad gazdasági-etikai rendszert, de jelzi és megadja azt a lelkületet, mivel a gazdasági stb. kérdéseket kezelni kell. Lelkületet, mint mértékadót bocsátja rendelkezésünkre.

A család életbeni közöség mindig égető kérdés volt. Ma is az. El sem lehet képzelni békés és harmónikus családi életet anélkül, hogy a szülőket s gyermekeket ne ugyanaz a lelki közöség, krisztusi levegő vegye körül. Milyen lehet az a család, hol már a szülők között hiányzik a közöség, az Istenhez való hittel ragaszkodás? A családban, mint közöségben, különösképpen és elválaszthatatlanul kötődik össze két különönmű, egymásnak testileg-lelkileg megfelelő személy. Együttélésükre sem kapunk receptet a keresztyén etikából, de annál inkább utalást és figyelmeztetést arra, hogy a férfi és a nő ebben a különleges közöségben egymás terhet s család-gondját hordozzák, s hogy a gyermekek szüleiknek, mint az Istennek, engedelmeskedi tartoznak.

A keresztyén etikánk társadalmi alakulatokra eny-nyit mond: „... jobb az engedelmesség a véres áldozatnál és a szófogadás a kosok kövérénél.“ (I. Sám. 15: 22 b.) — Apa, fia, munkaadó, munkás, miniszter, lelkész, orvos, egyszerű polgár stb. nemcsak a parancsokkal szemben kell érezzék kötelezettségüket, hanem mint Isten törvénye alárendeltjeiként élni is tartoznak.

A társadalomnak betegsége: az engedelmesség s e

mellett az is, hogy a társadalom valamelyik formája, vagy valamennyi formája általános érvényre törekszik, miáltal Isten egyedüli igényét és szuverén jogát sérti meg, területét sajátítja ki. Istent és törvényét nem lehet emberi rendszerek és vezető gondolatok alá helyezni. Ezt már sokszor megkísérelte a világ s még mindig nem okult eleget százados kudarcaiból.

Általában ma is két ilyen hatalmi igényt látunk viaskodni egymással szemben s mindkettőnek az a hibája (s ebben megegyeznek!), hogy mindennel számolnak, csak Istennel nem, vagy csak egészen mellékesen. A kommunizmus pl. kiirtaná a vallást, a nemzeti szocializmus megtűri Istent, de már pl. a vallásoktatás mellékesen szerepel az iskolákban. Az egész ifjúság egységes nevelése határozottan nem keresztényen keretek közt folyik. A tiláni és egyeduralomra törő rendszerek a legfőbb törvényadó helyét szeretnék elfoglalni. Pedig az életformák mértékadója semmi egyéb nem lehet az élet folyton változó körülményei között, minthogy a már meglévő keretek között Isten parancsainak engedelmeskedjünk.

Az Isten iránti engedelmisség jutott ma csödbe. Ezért éli ma krízise idejét az állam, gazdasági élet, család, munkaközösség. Van ma is engedelmisség, de ez nem az igazi, mert csak szenvedélyes meghajlást jelent a diktatori, egyenlővé tenni akaró emberi parancs előtt.

Az emberiség egyeteme Isten ellen lázong s ez a lázadás tőri szét a közösséget. A gyógyulás, lázadásból kimenekülés, a fertő elhagyása ott kezdődik, ahol az Isten parancs előtt újból meghajlunk s Istennek engedelmeskedünk teljes szívünkkel.

Isten részéről, mint a világ alkotója és fenntartója részéről jön a parancs hozzánk, a mi részünkről pedig feleletképpen kell menjen az engedelmisség és a hit. Az ég, föld Ura, Királya előtti meghajlás szabadít ki a földi, emberi rendszerek, világnézetek társadalmi formáinak fogságából s vezet át az engedelmisség termelni, alkotni tudó szabadságvilágába. Ehhez a keresztény szabadsághoz nincs szükség folyton újabb rendszerekre, próbálgatásokra, hanem Isten parancsának betöltésére. A napi parancsnak való engedelmisség folyton építődik Krisztus láthatatlan, de tapasztalható közössége: az egyház.

Az Isten Törvénye iránti engedelmisséget ma is csak az egyház hirdeti tisztán. Ebből az következik, hogy az Isten az egyházon keresztül működik. S ahol Isten van, ott van és lehet Isten által követelt parancs-betöltés: az igazi élet, igazi társadalmi keret között.

Dr. Czirják János.

Amire a nyomorúság tanítja az embert, azt megtanulja. JÓ K A I.

Magyarországon a használt és felesleges szépirodalmi könyveket, elbeszéléseket, régi már elolvasott folyóiratokat hittestvéreink a Soli Deo Gloria Szövetségnek ajándékozzák. Az így összegyűjtött könyvekből már eddig 15 vándorkönyvtárt indítottak útnak a szórványban élő hittestvéreink részére. De az így kapott könyvekből és folyóiratokból küldenek ki Braziliába, Kanadába is, hettestvéreink részére.

Vajjon nálunk nem lenne-e szükség egy ilyen akcióra, hogy szórványainkat, a falut ellásuk irodalmi színvonalú magyar könyvekkel és olvasmányokkal.

Husvét, az idén nagyon korán volt. Amióta a Gergely-féle naptárt bevezették, ez a második alkalom, hogy ilyen korán ünnepeltük husvétot. Az előbbi ilyen alkalom 1799-ben volt. Legközelebb pedig 2391-ben lesz.

Részletek M. Nagy Ottó Szent Hitünk c. kötetéből.

Az Egyház és feje.

Az egyház az elhivottak közössége, szent, egyetemes és egy, mert Krisztusé, aki alapította és kormányozza igéje és Szentlelke által.

1. Az „egyház” nyelvünk törzsökös kifejezése. Értelmét a *szent ház* kifejezéssel adhatjuk vissza. Jelenti tehát elsősorban azt a *helyet*, ahol az Isten által elhivottak összegyűlnek, más szóval a templomot. Másodszorban jelenti az összegyűlteket, mint *közösséget*. Az egyházba gyűjtött embereket közös ügy, az Isten ügye tartja össze. Ugyanez az ügy különíti is el másoktól. Az egyház, mint közösség, viseli a *szentek egysége* nevet is.

2. Az egyházzal hisszük, hogy *szent, egyetemes és egy*, mert *Krisztus* egyháza.

a) Az egyház *szent*. Az az ügy, amelyik az egyházba gyűjtött embereket összekapcsolja, nem *emberi* ügy. *Isten* ügye. Minden közösséget ebben a világban emberi ügy vagy érdek kapcsol egybe. Emberi érdek szolgálatában áll a családi közösség, a nemzet, az állam vagy még tágabb értelemben a faj közössége. Vanak egyenesen megegyezésen alapuló emberi társulások szövetezések és alakulatok. Azok az emberi közösségek, amelyeket emberek hoznak létre, emberi célokért, egészen más természetűek, mint az egyház. Az egyház ezekkel szemben Isten ügyéért van ebben a világban s ez az ügy minden másfajta közösségtől elkülöníti az egyházat.

(b Az egyház egyetemes (katolikus, régies szóval: közönséges), kiterjedhet bárhova. Hozzátartozhat bármiféle ember. Minden népből, bármelyik államból, művelődési fokról vagy társadalmi osztályból gyűjt Isten az ő egyházának tagjait. Az egyház szervezete, formája lehet a legváltozatosabb, neve is módosulhat, de mindezzel nem változik az egyház egysége és egyetemessége.

c) Az egyház *szent, egyetemes és egy*, mert *Krisztus* egyháza. Ha az egyházat épülethez hasonlítjuk, *Krisztus* ebben az épületben fundamentum. Ha emberi testhez hasonlítjuk, mint Paul apostol tette, *Krisztus* az feje. Mindenek felett világos ebből az, hogy az egyház nem emberek alapítása. Kétségtelen az is, hogy az egyház kormányzását sem emberek végzik.

3. Az egyház alapítója *Krisztus*. Ő küldte alá *Szentlelket* az első pünkösdkor apostolaira. A megfeszített és feltámadott Isten fiának műve így folytatódott és tetőződött be. A megdicsőült *Krisztus* követő között a történelemben alakult az első gyülekezet. Az apostoli hivatal sem emberektől ered, hanem *Krisztustól*.

Krisztus nemcsak alapítója az egyháznak, hanem kormányozza is azt. Egyedül ő kormányozza és rajta kívül senki más. Még mellette sem. Az egyházat nem mi alapítottuk, tehát nem lehetünk urai sem. Nem uralkodhatnak felette sem csoportok, sem egyének. A test tagjai sohasem kormányozhatják a főt, hanem a fő pa-

rancsol nekik. A földi emberek nem rendelkezhetnek a mennyei Úr felett. Krisztus az egyházban egyeduralkodó. Ő harcol és győz, ő dönt és irányít.

Krisztus ma, amikor test szerint nincs közöttünk, uralmát az egyházban az ige hirdetése és Lelkének munkája által gyakorolja. Krisztust az a bizonyágtétel helyettesíti, amelyet a bibliai próféták és apostolok tettek róla. Királyi jogait is az ige gyakorolja. Az egyház és egyes gyülekezeteinek vezetői mindig csak szolgáló Krisztusnak. Minden őrtálló és hivatalos csak az egyedül uralkodó Krisztus döntésére vár és parancsa szerint jár el.

Krisztus az uralma alá tartozókat békességgel ajándékozza meg és új élet örökösévé teszi. Öröm az, hogy Krisztus egyházához tartozhatunk és őt, az egyedüli Urat szolgálhatjuk. Aki az övé, hallja az ő szavát. (János ev. 10:27. v.)

Az Egyház megbízatása és élete.

Az egyház az igét szolgálja az ige-hirdetéssel és szakramentum-kiszolgáltatással, rendjével, kapcsolataival és küldetésével, mint igaz egyház.

1. Krisztus egyházának egyetlen megbízatást és feladatot adott; Isten ígéjének szolgálatát. Ennek a megbízatásnak az egyház azzal tehet eleget, hogy az evangéliumot prédikálja és a szakramentumokat kiszolgáltatja. Jézus Krisztus is ezt a kettőt bízta tanítványaira az utolsó parancsában (Máté 28: 18—20. v.) Az egyház minden munkája Isten ígéjének áll szolgálatában. A prédikálás és szakramentum-kiszolgáltatás mellett külön szokás még megemlíteni a kulcsok hatalmának használatát vagyis az egyházi fegyverkezést. Ez is csak Isten ígéjének szolgálata és az ige hirdetése nélkül nem történhetik meg. De éppen így fel lehetne említeni az egyház többi munkáját is. Azzal is Isten ígéjét szolgálja az egyház, ha tanítja hitvallásra a reábizott felnövekvő ifjúságot. Az ígének való szolgálat az is, amikor a lelkiileg személyszerint felveszi a hozzátartozók gondját, amikor a szeretet és segítség alkalmát felhasználja vagy, amikor felkeresi a tőle elidegenedetteket vagy távollátókat. Isten ígéjének terjedése érdekében kérhet csupán részt a körülötte levők műveltségi vagy egymásközötti viszonyának fellendítését célzó munkából.

2. Ura parancsa iránti tisztelet tartóztatja vissza az egyházat attól, hogy többet vagy másat tegyen, mint amit Krisztus neki parancsol. Az élő egyház bizik abban, hogy a legnagyobbat akkor teszi, ha saját egyszerűnek látszó hivatását teljesíti. Így lehet a föld sava. Az ige tiszta hirdetésével és a szakramentumok helyes kiszolgáltatásával adhatja a legjobbat ennek a világnak. Ezzel járulhat hozzá legjobban a napról-napra felmerülő világ-és életkérdések megoldásához is.

3. A megbízatáshoz való hűség meglátszik az egyház rendjén, kihat más egyházakkal való kapcsolatára és feltétlenül misszióivá teszi az egyházat.

a) Az az egyház, amelyik urától nyert feladatához hű, rendben tudja magát tartani. Tud vigasztalni, de tud vezetni és fegyverkezni is. Szükséges, hogy az egyháznak belső rendje legyen. Ez a rend azonban nem akár-

milyen, hanem ez is az egyház megbízatásával kapcsolatos, ahhoz simuló és annak megfelelő. Az igazi egyház Isten ígéje szerint alakítja ki saját rendjét. Az ige szerint állít fel hivatalokat, jelöli ki a gyülekezetek egészének és különböző szolgálattévőinek (lelképásztorok, tanítók, presbiterek és diakonusok) teendőit.

b) A hitének és megbízatásának élő egyház nem feleli el, hogy Krisztus egyháza minden tagozódottsága ellenére is egy. Keresi és fenntartja a kapcsolatot más egyházakkal is. Nem tartja akadálynak azt, hogy különböznek tőle, csak azok is ismerjék el ugyanazt a megbízatást, amit ő. Az ilyen egyházak hitét és munkáit kész megismerni és azokból épülni. Együtt hírdeti velük az igét és együtt is munkálkodik. Kifelé, a körülötte levő világ felé azonban a maga módján tesz hitvallást. Úgy, ahogy az atyák, a hitbéli elődök tették. Ragaszkodik a Szentírásához, mint egyedüli zsinórmértékhez, de ugyanakkor félelem nélkül néz szemben a ma minden elébe kerülő kérdésével.

c) Az élő, hitvalló egyház feltétlenül missziói egyház is. Krisztus beszédét nemcsak azok között szolgálja, akik már ismerik az Urat. Dolgozik azért, hogy a világban minden nép és minden ember meghallja a békesség üzenetét, Krisztus mindenkihez jött. Egyházát kényszer hajja, hogy akik még nem ismerik az ő Urát, azokkal is megismertesse.

4. Az az egyház, amelybe Isten engem a szent keresetséggel bevett, amelyben Krisztus számára magamat elköteleztem, amelyben az igét hallgatom és az Úr szent asztalához járulok, ezt a megbízatást vállalta. Vallom, hogy csak ezzel a megbízatással és ennek megfelelő étellel maradh meg Krisztus igaz egyházának Isten előtti felelősséggel, a nekem adott kegyelmi ajándékok mértéke szerint vállalom, mint egyházzal élő tagja a megbízatás reám eső részét Isten legyen segítségemre a hitvallásban, az életem és munkám bizonyágtételében.

Az Egyház határai és célja.

Az egyház, amelyben hitvallást tesszünk és amelynek valamelyik részéhez tartozunk, előkészület helye Isten országáldásra.

1. Egyházra azért van szükség, mert a bűn hatalma alatt vagyunk. Isten kegyelemből adta ezt a rendet, hogy benne Istenhez kapcsolódhassunk. Az egyház célja tehát az, hogy saját magát feleslegessé tegye. Előkészület helye Isten eljövendő örökkévaló országára. Ebből a szempontból kell néznünk az egyházhoz tartozás és az egyház részekre osztottságának kérdését.

a) Kik tartoznak az egyházhoz? Mindazok, akik magukat hozzátartozónak vallják. Az egyház tagjai mindazok, akik vallják és vállalják az egyház hitvallását, hogy az az ő hitvallásuk is. Bizonyos, hogy azok, akik így az egyházhoz számíthatók abban hitvallást tesznek, a hit tekintetében nem egyformák. Nincs azonban, olyan mérőeszköz, amelynek a segítségével kiválaszthatnók közülök azokat, akik valóban Krisztus testének tagjai. Az igazi egyházat a maga tisztaságában egyedül Isten ismeri. Az egyházhoz kétség nélkül azok tartoznak, akiket Isten kiválaszt. Isten azonban ezt a látható egy-

háza szőlője fel arra, hogy a választottak közössége legyen. Az egyház felett is hatalma van a bűnnek és Isten megítéli az egyház bűneit is. Igaz, hogy Jézus Krisztus által Itéli meg, tehát kegyelmesen.

b) Az egyházat mi mindig csak a maga széttört alakjában ismerhetjük meg. Krisztus egyháza felekezetekre, egymástól elszakadt részekre bomlik. Mindenki a saját egyházában ismeri meg Krisztus egyházát, amelyben megkeresztelték, amelyben felnevelték és amelynek hitvallását megismerte. Mi tehát a mi református egyházunkban. A mi egyházunk mellett levő egyházak egy részét rokonegyházaknak tekintjük. Ezekben, éppen úgy, mint a saját egyházukban, felismerjük Isten egyházának vonásait. A rokonegyházak hitvallása nagyjában a mi hitvallásunk. Ezekhez az egyházakhoz tartozókat testvérhitűeknek vesszük. Ilyen egyház például az ágostai evangélikus vagy lutheránus egyház. Amint mondani szokás, hitvallás tekintetében csak árnyalati és hangsúlybeli különbség van köztünk. Más egyházaktól viszont csak szervezeti különbség választ el. Vannak azonban, egyházak, amelyekbe Krisztus igaz egyházát nem tudjuk felismerni s hitvallásunk sem egyezik az övékkel. Ezekkel is összekapcsol az, hogy, ha másképpen is, de ugyanabban a Krisztusban hiszünk. (Eféz. 4:4 v.)

2. Az előbb említettek is szemléltetik, hogy az egyház még nem Isten országa. Isten országára néz, de különbözik attól. Az egyház is abban az időben él, amelyben mi a történelmi időkben, az átmenet korszakában és nem az örökkévalóságban. Az egyház bűnös és idői voltát állapíthatjuk meg abból is, hogy a Krisztus rejtett, láthatatlan és abból is, hogy részekre osztódik.

Az egyház minden időben vágyakozva tekint Isten országára eljövetele elé Szüntelenül imádkozik érte: „Jöjjön el a Te országod!” Mig reménysége beteljesül, megmarad abban a szolgálatban és küzdelemben, amelybe Ura állította. Használja azokat az eszközöket, amelyek rendelkezésére állanak, bármily gyarlók és tökéletlenek is azok. Prédikál és szakramentumot szolgáltat ki, hitvallást tesz, hivatalt állít fel és gyülekezeteket alkot. Az egyház sohasincs meglegedve önmagával, hitével, engedelmességével, reménységével. Amikor eljön a teljesség és Isten lesz minden mindenben, az egyház is eltűnik, mert nem lesz rászükség. Ezert mondjuk, hogy az egyház Igazi határa és célja: Isten országlása. Reménysége ennek eljövetele váró élő reménység.

Sok felesleges elégedetlenségtől és türelmetlenségtől menekül meg az, aki egyházát így, Isten Igéjének örökkévaló szempontja alatt, képes nézni és szolgálni.

Nem a gazdagok boldogok: a boldogok gazdagok. H a l m .

Az olasz iparvállalatok nagypénteken háromperces néma hallgatással adóztak a keresztáldozat emlékének. A kezdeményezés az istentagadók ellen küzdő központi bizottságoktól indult ki és a félsziget valamennyi intézménye csatlakozott hozzá.

A lengyelországi protestánsokat két kerületbe osztják, egy német és egy lengyel kerületbe. A varsói protestáns theologia tanárai életben vannak, de mivel az egyetemi épület teljesen elpusztult, a száz főt kitevő protestáns theológus nemzedék német egyetemeken kénytelen tanulmányait folytatni.

KÉZ A KÉZBEN

Az I. K. E. Szénior Osztályának rovata.
Rovatvezető: László Dezső.

Szenior-Osztályunk tagjaihoz.

Kedves Tesvéreim! Nagyon szomorú dolgot kell jelentenem. A Sz. O. pénzügyileg csődbe jutott.

Az 1940-es évet úgy kezdtük meg, hogy pénztárunkban volt összesen 1850 lej; ebből 800 lej IKE-házalapot. Azóta befolyt tagdíjainkból 200 lej, titkár-fizetési megajánlásokból 350 lej, összesen 550 lej. Kiadás volt ezzel szemben: 4 hónapra a 750 lej, központi titkárifizetés: 3000 lej; tagdíj-beszédő 0/0-a: 40 lej összesen: 3040 lej. Ez az összeg tehát teljes pénztárkészletünket 640, azaz hatszáznegyven lejjel multa felül; e célra fordítható pénzünket pedig 1440 lejjel.

Ez a csőd előre látható volt, miután a titkárifizetési megajánlások befizetését, a titkárifizetés már a múlt év végéig 3210 lejjel multa felül, lekötve így a SZO minden más pénzét is. Ma ez a hiány 5138 lejt tesz ki: azaz ennnyivel kevesebb titkárifizetés folyt be a mai napig.

Egyházunk ifjúsági munkái között egyedül a Sz. O. az, amely ezt az önként vállalt terhet éppen úgy nem hordozta, mint ahogy a tagdíjakat idejében és kellőképpen befizetni egyes megyei tagozatai által nem képes.

Az összes tagokhoz intézzük ezt a kérdést: a mostani felemelt kongurák és megrágtat megelhetési viszonyok korában lemondjon-e az egyedül erre utalt központi titkár a Sz. O. által elvállalt megajánlásokról, — vagy pedig egyesült erővel ki tudjuk még húzni pénztárunk kátyuba jutott szekerét?!

Sipos Géza, Sz. O. pénztáros.

Magyarországon széleskörű börtön-misszió indult meg és pedig három irányban. 1. Preventív munka, amely az Ige hatékony hirdetésével s megfelelő szociális intézkedésekkel megelőzni igyekszik a fiatalok és más bűntőlintézetek megtelését. 2 Az a munka, amely a már börtönben lévő és hozzátartozóik lelki és szociális megsegítését szolgálja. 3. A jövőépítő munka, mely a szabadultaknak megteremtí a becsületes életlehetőséget s igyekszik őket megtartani az Istennek tetsző útján. Debrecenben pl. már meg is kezdte működését az első magyar szabadult rabok otthona, a „Reménység háza.”

A kálvinizmus ötödik világkongresszusát, melyet 1940. júliusra terveztek a németországi Emdenben, a kongresszus intézőbizottsága bizonytalan időre einapolta. A kongresszus főtárgya az Ordo Salutis lett volna. Az einapolást bejelentő körlevél aláírói Maclean edinburghi és Rutgers amsterdami tanárok, felhívják a világ reformátusait a kijelentett Ige buzgó és alázatos tanulmányozására, mint amely az igazi Világosság a bennünket körülvevő sötétségben és a szoros kapu a mennyi irgalom rejtélyébe. Imádkozzon minden jóakarató ember, hogy Isten adjon valódi békét. Erősítsük meg kezünket Istenben és közeledjünk egymáshoz azzal, hogy naponta közeledünk Hozzá.

Irodalom és Művészet

Koren Emil: Az ébredés népe. Suomi és a finnek.

Ref. Könyvtár 73—74. sz. A Királyhágómelléki Ref. Ehker. Irtatterj, kiadása. 1940. 160. 80 o. 12 képpel. Ára 20 lej.

Sokat hallottunk mostanság Finnországról, e szerzőtől is nem egy érdekes cikket olvastunk róla, könyvecskéjét mégse lehet unottan félretenni. Már az északi fényt bemutató, izléses címlap is felkelti érdeklődésünket, de néhány oldalnyi olvasás egészen magával ragad.

A szerző nem ad egységes képet Suomiról, de ahogyan elmeséli tanulmányútját, a jellegzetes finn élet minden fontosabb vonása feltárul előttünk. Lángoló szeretettel ír a testvérnépünkről („bármilyen szemléleti tervekkel megy is ki valaki Suomiba, az elragadtatás érzésével jön haza, teltlődve finn-szerelmmel”) s könyve olvasása után úgy érezzük, hogy a rokonszenve teljes mértékben indokolt.

Az első, ami megragad a finn néppel kapcsolatban az, hogy nemcsak magasfoku népi kultúrája van (52 népfőiskola működik Suomiban), hanem hogy mennyire éli ez a nép az evangéliumot. Ruotsalainen, Laestadius s a többiek belmissziói munkája nyomán nemcsak egymást erős ébredési mozgalmak jelentik a 98 százalékban evangélikus finnek közt a krisztuskövetés eleveenségét, hanem különösen az Isten előtti elcsendesedésnek a kikristályosodott, jellegzetes finn formája, a „seurat”, ez az otthonnal összeforrt, általánossá vált bibliakör, ami drágább érték, mint akár a Kalevala is. Igazán ideje volt, hogy e könyv útján tudomást szerezzünk róla. Számunkra figyelmeztetés: ilyen van kialakulóban s ilyenre van szükség mindenekelőtt a mi erdélyi református életünkben.

Az Istennel való együttélés komolyságát mutatja a sok szolgálat, gyümölcs és misszió, ami e hitéletből táplálkozik. Ezernél több diakonusa és diakonisszája, számos belmissziói intézménye, a külmmisszióban pedig 170 munkása van e maroknyi népnek. Még a zsidó-missziót is rendszeresen végzik.

A népi öntudat, az általánossá vált házi gőzfürdő (sauna), a szabadságért és műveltségért való küzdelem, amikor a könyvecské egy-egy pillantást vet, mind megismerésre érdemes dolgok. Mögöttük meglátjuk a sok tekintetben gyarló, mégis hősies életerejű finn nép lelkét.

Mindenkinek őszintén ajánlhatjuk a könyvecske olvasását, a szerzőnek pedig, hogy ezt az értékes anyagot dolgozza fel rendszerezettebben is. Tudományos theologiai szempontból igazán érdemes lenne felmutatni nemcsak a finn evangélikusság gazdag tartalmu életrendszerét, hanem felkutatni annak történelmi gyökereit is, különös tekintettel az általunk elég kevésbé ismert ébredési mozgalmakra. H. J.

André Malraux: Hódítók. (Les conquérants.) Németh Andor fordítása.

Budapest. Évszám nélkül. 80. 256 oldal.

A Concourt-díjas, alig félévtizede közismert, fiatal francia regényírónak alighanem ez a legérdekesebb könyve, pedig nem is regény: napló. Minket, mióta az erdélyi református egyház Mandzsuriában kezdett missziót, különösképpen érdekel, mert színhelye Kanton és Hongkong s a Távolkeletnek éppen azokon a problémáin villózik végig itt-ott rapszódikus vonalvezetése, melyeknek ütközőpontja ma leginkább Mandzsukuo és az évtizedes csatatér: Dél-Kína.

Az író, mint a főhős, Garin kantoni propaganda-népbiztos barátja, éppen a legkritikusabb időben, a kantoni és hongkongi angolellenes sztrájk és bojkott idején utazik ki régi barátjához, a hódító orosz bolszevismus előretolt bástyájához s a mellette töltött napokat adja e könyvében drámai velítéssel. Garin mellett már vonással annak a Borodinnak is megvillan az arca, akit a brit világimperializmus aláaknázására küldött Stalin Kinába. Bár e törekvés ma se pihent el, a remélt eredményt nem tudta elérni. E könyvből látjuk azonban, hogy mennyire hajszálnyira megközelítették nem egyszer. Az angolok kínai fellegvárát, Hongkongot csaknem megbénították, amit pedig a vergődő kínai népből elhíntettek, még sokáig fog keserű gyümölcsöt teremni.

A könyvet lehetetlen megérteni és élvezni bizonyos előismeret nélkül, nemcsak azért, mert a szerző igen ritkán magyaráz, legtöbbször csak rögzít (igaz, ezt az ifjú mesteri kézzel), hanem mert az események gyökere legtöbbször visszamegy egészen Sun Yat Sen 1911-iki forradalmához s az itt egészen új világitásban bemutatott Kuomintang-mozgalomhoz.

A hányódó emberek könyve ez, a százalmas hódító. Köztük a legiragikusabb s minden szerelensége, vadsága, kegyetlensége mellett is rokonszenven, mert mélyen emberi, a Garin élesen megrajzolt alakja. Ezen a ponton az egyébként nyilvánvalóan tárgyilagos hírségre törekvő író nem tudott érdektelen távoli szemlélő maradni s talán a népbiztos szájába adott megkapó és drámai erejű gondolatok közül is nem egy az ő lelkében fogant.

Mindent összevéve a könyv szerencsés ötvözet: lélekrajz-regény és frissen metszett kép a titokzatos, százarcu Kína életéből. H. J.

Bálványos vára.

Lévai Lajos székely történelmi színműve. A szerző kiadása. Székelyudvarhely, 1940. 160. 80 old. Ára 30 lej.

Népi értékeink mai összeszedettségében úgy vagyunk, mint a bibliai megvendégelt sokaság az öt kenyér és két hal elfogyása után: megrendülten látjuk, hogy morzsáinkból több telik tizenkét tele kosárral.

Lévai e kis műve ebből a szempontból jelent mindenekelőtt értéket. Amikor a Bálványosvár történelmi legendáját drámává eleveníti, az ősi magyar nyelvnek és székely néphagyománynak sok szépségét szedi csokorba.

Művészi szempontból, akáá a költői kompozíciót, akár a színszerűséget tekintve, nem egy kifogást emelhetünk a művel szemben. Legelső helyen a főhős, Opur Gejza, megtérése s általában a cselekmény végkifejlése támadható. Jobb lett volna az ő váratlan keresztcsókolása helyett csak érzékelteni lelkivilága megtérését, Krisztushoz való hajlását s a nyílt szíveállást sokkal nagyobb erővel meglehette volna helyette menyasszonya, akkor, mikor a sebesülésig küzdő hősnek Torja felbőszült ura kegyelemdőfést adni készül. A Mike Ilona megfordulása se eléggé indokolt, a Szaboszló vitéz rivális szerelmét pedig lassan-lassan egészen elejti a szerző, holott annak feszítő erejét ébren tartva, esetleg fokozva, drámaibbá tehetné volna az egész cselekményt.

A darab így is fordulatos, lebilincselő s multunk sok szépségét harmatos frissességben hozza elénk. Egyes szereplői, mint pl. a vándor Csucsuri, életteljes, pompásan megrajzolt alakok. A tanárember szerzőnek bizonyára pedagógiai célja is volt könyve megírásával s ezt tagadhatatlanul nem hiába tüzte maga elé.

A rádió-előadás által is igazolt színmű megérdemli, hogy széles körben ismertté váljék könyv formájában is, de a mostani, túlságosan egyszerűnél jobb kiállításban. H. J.

H I R E I N K

Finnországban a katonák többsége Újszövetséggel a zsebében vonult be a mozgósításkor. Mint egy külföldi szemlélő írja, sok században olyan kegyes szellem uralkodott, mint a vallásháborúk korszakában. Egy lelkész, aki mint cenzor átolvasta a katonák levelezését, azt mondotta, hogy sokszor nehezére esett könnyeit visszatartani olvasás közben, mert oly erőteljesen és megindítóan szóltak a rövid üdvözetek az Istenbe vetett szilárd hitről, övéik iránt érzett szeretetről és az összes harcolók személyes önzetlenségéről. Egy hitetlen külföldi tiszt azt mondotta: „nekem is meg kell térnem ilyen emberek között“. És most mégis milyen szomorú „békét“ kellett kötniök északi testvéreinknek!

Mannerheim finn tábornok utolsó hadparancsa így szólt:

— *Dicsőséges finn hadsereg katonái! Létrejött a béke országunk és a szovjetunió között. A béke szigorú. Átengedi a szovjetunióknak csaknem valamennyi harcteret, amelyet vérünkkel öntöttünk mindazért, ami előttünk drága. Ti nem akartátok a háborút. Titeket rákényszerítettek a háborúra. Hőstetteitek századokon át ragyogni fognak történelmünk lapjain. Közületek, akik harcolni indultatok, több mint tízenötezer soha nem tér vissza tűzhelyéhez s mily sokan veszítették el közületek örökre munkaképességüket. De kemény csapásokat is adtatok s ha most 200.000 ellenség a havon fekvő üveges szemével bámulja a csillagos egünetet, nem ti vagytok a hibások. Ne gyüilöljétek őket, nem akartatok rosszat tenni velük, csak a háború kemény törvénye alatt álltatok. Sok harctéren küzdöttem már, de sohasem láttam olyan katonákat, akik félérnek hozzátk.*

— *Köszönetet mondok valamennyi finn katonának, az ellenséggel szemben tanúsított hősiességéért. Az ellenség nagy számbeli fölényben volt és gyakran ismeretlen fegyverekkel rendelkezett, 1500 harcikocsi és több, mint 700 vadász és bombázó repülőgép elpusztítása olyan hőstettekről tanuskodik, amelyeket csak igazi férfiak tudtak csak teljesíteni.*

— *A bátorság és áldozatkészség ellenére, a kormány kénytelen volt igen szigorú feltételekkel békét kötni. Ennek a magyarázata a következő; hadseregünk túlságosan kicsiny, tartalékaink és állományaink nagyon elégtelenek. Nem voltunk felkészülve arra, hogy folytassuk a háborút egy nagyhatalom ellen. Mig vitéz katonáink az arcvonalakat védték, igyekeznünk kellett előteremteni, amire szükségünk volt és ami hiányzott. Védelmi vonalakat kellett építenünk és segítséget kerestünk, amely nem jött meg. Sajnos, a nyugati hatalmak által megígért értékes segítséget nem lehetett teljesíteni, mert nyugati szövetségünk — aggdóva saját sorsukért — nem engedték meg, hogy a nyugati hatalmak csapatai átkeljenek országukon. Nehezünkre esik századokon át megművelt földünket az idegen fajnak átengedni, amely más életfelfogásokat és más nemzeti eszményeket vall. Kemény erőfeszítéseket kell tennünk, hogy oltalmazót adjunk azoknak, akik elvesztették övéiket s mint eddig is, ezután*

is készen kell lennünk ugyanolyan elszántsággal megvédeni megkisebblített hazánkat, mint érintetlen hazánkat.

— *Büszkék vagyunk és ezután is teljesítjük történelmi hivatásunkat: a nyugati műveltség megvédését, amely századokon át örökségünk. De ennek az örökségnek az árát az utolsó fillérig meg is fizettük a nyugati országoknak.*

A Kihályhágómelléki Református Egyházkerület folyó évi április 12-én megtartott rendkívüli közgyűlése örömmel vette tudomásul, hogy a beérkezett és számbavett szavazatok szerint, a kerület élére egyhangu választás folytán: Sul yok István református püspök került.

Dr. Csikesz Sándor debreceni egyetemi tanár, az Országos Református Lelkészek Egyesület főtájkára Debrecenben, hosszas szenvedés után, — elhunyt. A volt tanítványok és barátok „Tanítvány-baráti kört“ alakítottak Debrecenben és ez a kis sereg indította el a szervezkedés, összefogás munkáját azzal a célkitűzéssel, hogy a professzor és atyai barát emlékét hűséggel ápolja s az általa megindított munkát tudományos és gyakorlati téren teljes erővel tovább folytatja. A legközelebbi célkitűzéseket memorandumban foglalták s gondoskodtak annak illetékes helyekre juttatásáról. E memorandum első pontjában kérték az ORLE vezetését, hogy a közgyűlés végleges határozatáig is hagyja meg a Csikesz Sándor által alapított Theologiai Szemlét a tanítvány-barátok kezében s bízva a szerkesztést dr. Módis László lelkészre, s kiadási ügyek intézését dr. Farkas Ignác vallástanárra, kik eddig is részt vettek ezekben a munkákban s legjobban ismerik az alapító elgondolásait, terveit, s szellemét. Továbbá dr. Révész Imre püspök útján kérték a debreceni kollégiumot, hogy bocsásson rendelkezésére egy szobát a kollégiumban „Csikesz Sándor szoba“ céljaira, ahol összegyűjtenék az elhunyt irodalmi hagyatékát, emlékeit, feldolgoznák és elrendeznék azt s ahol a Theologiai Szemle szerkesztősége és kiadóhivatala is helyet találna. Végül kérték a családot, hogy az irodalmi hagyatékot és emlékeket bocsássa rendelkezésére feldolgozás és közreadás céljára. Ez utóbbira már meg is kapták az igen kedvező választ. Mint további célkitűzések képezték megbeszélés tárgyát: emlékkönyv kiadása még ez év folyamán s emléklap létesítése, mely fedezné az emlékkönyv, az építendő síremlék kiadásait egyelőre, később pedig olyan alkotások létrehozását tenné lehetővé, melyeknek tervét már maga az elköltözött Professor felvetette. A tanítvány-baráti körhöz már eddig is többen csatlakoztak az ország különböző részeiből, s szinte többen sürgötték leveleikben a Csikesz Sándor szellemében való tovább munkálkodást. A tanítvány-baráti kör patronusául Szabó Imre budapesti esperest, az elhunyt Professor meghitt barátját kérik fel. Érdeklődőknek szíves készséggel állnak rendelkezésükre a tanítvány-baráti kör megbízottai: dr. Módis László Debrecen, Nyil-u. 108. sz. és dr. Farkas Ignác Debrecen. Péchy-u. 9. sz.

Isten utáni vágyat Oroszországban sem lehet már elfojtani. Nem hivatalos vallásos szervezetek száma — egy orosz újság híradása szerint — egyre nő. Egyre többen vannak, akik papi szolgálatot végeznek, hivatalos felszentelés nélkül, Istentől elhivatottságukra hivatkozva. Az istentiszteleteket gyakrabban tartják magánházakban, mint templomban. Nyilvános temetés helyett, a temetési szertartás feltűnő és így kockázatos lenne — földet hoznak a sírról a templomba s miután a vallásos szertartást elvégzik felette, visszaviszik a temetőbe. Ezt úgy veszik, mint ha az egyház temette volna el a halottat, bár pap nem volt a sírnál. A keresztelés úgy történik, hogy a pap az üvegben hozott vizet megáldja és a szülők ezzel otthon meghintik a gyermeküket. Egyházi esküvő is úgy történik, hogy a pap elvégzi a szertartást két gyűri felett és akik ezeket viselik, megáldottnak tekintik házasságukat. A jelzett kommunista lap e tényeket annak bemutatására hozza fel, hogy a papok milyen földalatti módon végzik munkájukat.

*

A Biblia és a tej. Az egész világ szeme a finneken volt és van, akik maroknyi népüket lehengerelni akaró orosz gőzhengert útjában föltartóztatták. Mi magyarok meg egészen különös örömmel gondolunk a „testvérnépre“, akiknek személyes bátorsága úgy hat ránk mintha saját nemzeti dicsőségünk volna.

Kérdezzük meg, — kell is megkérdeznünk, — honnan a finneknak az ereje, mi képesíti őket úgyszólván 10 éves koruktól arra, hogy már mint gyermek is, — tevőlegesen vegyenek részt önállóságukat védő harcaikban?

Honnan a finnek nemzet-alkotó és nemzet-fenntartó ereje?

Az Uristen kegyelme után a Bibliából és a tejből.

A kb. négymilliónyi finn nemzet protestáns. Bár távol vannak az igaz hit világosságától, az Uristennek a jósága a természeti törvényeket hűen megtartó finn népet oltalmazza. Erős erkölcsiségük a védőbástyájuk, mely olyan jellemzőre neveli őket, hogy most a „nagy vizsgán“ kitűnően állták a helyüket. Hatvanháromszoros túlerővel szemben 10 éves kortól kezdve mindenki „katona“ és életre-halálra állta a helyet, ahová beosztották. Az alkoholt semmiféle vonatkozásban nem ismerik. Finnországban nincsen kocsma. De van annál több tejsarnok. Fő-élelmük a tej és tejkészítmények. — A szenny-irodalmat s hasonló fajtájú mozt, színházat szintén nem ismerik. Nagyszerű könyvtáraik vannak, zenekultúrájuk klasszikus, színházai és moziadók nemzétnevelők. — Mint protestánsok főerőségük a Biblia. Minden katonának a fölszereléséhez éppen úgy hozzátartozik a Biblia és a tejesbögge, mint a sítalp, a fehérscuklyás köpönyeg és fegyvere. — A havastetjű fából barkácsolt „lagerekben“ a halzsírmécsek mellett Bibliát olvasnak és tejet issznak a finn katonák.

Istennel foglalkoznak, akinek kezében van a népek sorsa és aki a Biblia tanúsága szerint megvédi azokat a népeket, akik lelkükben Isten-félok, vérükben, erkölcsükben tiszták, jellemükben előkelők.

A Biblia és a tej erre nevelte a finneket.

A példa hat. Egy angol tábori lelkész mondja a következőt. Egy mohamedán vallású katona, aki az egyik repülőtéren volt beosztva, egyik napon hozzám jött és jelentette, hogy keresztyén akar lenni. Amikor megkérdeztem tőle ennek az okát elmondotta, hogy már tizennyolc hónapja figyeli az egyik repülőtszít életét, aki ugyanoda van beosztva, hol ő is szolgált eddig. Most aztán elhatározta, hogy ő is Krisztus követője lesz. Egyetlen szót sem mondott ennek a mohamedán-nak, hogy lépjen Krisztus követői közé, de mivel napról-napra látta annak hitteljes, őszinte keresztyén férfiúnak a viselkedését, nem tudott kitérni a példa hatása alól. Közben felébredt benne a vágy Isten után és így határozta el magát a keresztyénségre.

Az imádságban rejlő erő. Megható és egyben felemelő példája volt közölve a minap a Pesti Hirlaban a lélek mélyén gyökerező igazi vallásosság. Egy Finn-

országból menekülő magyar zeneszerző írja le izgalmas hazajutásának történetét, melynek még az olvasása is szívet dermesztő rémületbe ejti a lelket. Az illető zeneszerző azt írja, hogy gondolatban azóta is ott jár ál-lándóan a finn katonákkal. Közlését Manneirheimnek még a háború előtt mondott gyönyörű szavaival tejezi be, amiket egy külföldi írónak adott válaszul, aki bírálgatta a finn katonai erőt. Úgy hallottam — mondotta az illető újságíró —, hogy Finnországban csak imádkozni tudnak a katonák. Manneirheim erre azt felelte: „Az minden-nél előbbrevaló!“

Elhagyhatja-e Isten azt a népet, melynek még leg-főbb világi embere és még hozzá katonája lelkében is mélyen gyökerezik a vallásos hit?

Mégis elkészült az első japán írógép. Japán szá-mára írógépet gyártani tudvalevően nem olyan egyszerű. Az európai, vagy amerikai ember már több, mint har-minc év óta a munka egyik legtermészetesebb eszkö-zének ismeri az írógépet és a japánok számára sem azért volt lehetetlen az írógépek gyártása, mintha az ottani technikai felkészültség hiányoznék. Egyszerű oka van hogy Japánban eddig miért nem használhattak írógépet: A japán írás nem betűknek, hanem jeleknek az össze-tételeiből áll. Japánban nincs abécé, hanem a szavakat egy-egy jel helyesíti és minden szó — összetétele szer-int — egy vagy több jelből áll. Most végre elkészült a legelső japán írógép, a legegyszerűbb és ezzel a gép-pel 3096 jelet lehet leírni. A gépnek tehát így 3096 bil-lentyűje van. Elképzélhető ezek után, hogy milyen óriási klaviatúrája van a japán írógépnek, de — mint Tokió-ból Londonba érkezett jelentés mondja — ez az író-gép csak igen egyszerű kereskedelmi levelezésre hasz-nálható. A tudományos és irodalmi japán nyelv ren-geteg olyan szót használ, amire a köznyelvben nincs is szükség. Ha egy ilyen — tudósok és írók számára való — írógépet akarnak majd konstruálni, akkor legalább tízezer billentyűnek kell az írógépben lennie.

Az amerikai magyar reformátusok ebben az évben ünneplik egyházzá alakulását évszázados fordulóját.

A magyarországi Országos Szeretetszövetség örök-befogadási akciója során eddig 95 gyermeket helye-zett el.

New-York népessége, az elmúlt évben 7 millió 575.339-re emelkedett. A városban összesen 1271 pro-tesztans templom van.

Szovjetoroszország vallási állapotairól számol be egyik genfi újságban egy szemtanú. Beszámolójában megtudjuk, hogy az orosz parasztok között határozott vallási ébredés van. Minthogy azok a papok, akik vala-melyik temetőt őrizték, megmaradhattak helyükön, éjjel titokban végzik pásztori munkájukat. Még hivatalosan kommunista szervezetbe tartozó ifjak közül is többen felkeresik őket, hogy éjnek idején házasságukat meg-áldják.

Olaszországban a milánói Ambrosiana könyvtárban felállítják a világ 12 szellemóriásának a szobrát. A szob-rorcsoportban helyet kap Petőfi Sándor szobra is.

Brazíliában az evangéliumi munkának nagy alkalmai vannak. Brazília jelenlegi népessége 48 millió. Je-lenleg minden huszezer emberre esik egy lelkipásztor. A lakosság minden 20 esztendőben megkétszereződik. A protentans népesség még ennél is szaporább; 12 esztendőnként kétszereződik meg.

A svájci protestans egyházak szövetsége 63 ezer svájci frankot küldött a finneknak. (Kb. 6,300,000 Leu.)

Németországban az evangélikus egyházban nagy a lelkészhiány. A régi Poroszországhoz tartozó területeken 7288 lelkészi állásra a hivatalos közlemény szerint 787 üresedés esik. Nagy a hiány még Szászországban, Brandenburgban, Pomerániában, Kelet-Poroszországban.

* (Ez a hír „Zirc és vidéke“ c. róm. kath. lapból való.)